

Vers a költeményről

Életemben csakis rongyokat gyűjtöttem hogy madárijesztőt csináljak
 belőlük magamnak emlékszem a napokra amikor ágy alá bújva
 puceváltam
 nagy művem a használtcipő kupacot melyre vánkoscént hajtottam
 le fejem mikor bealudtam
 s most hogy készen vagyok végre mindennel éjjelente lekapcsolom
 a villanyt és csupán képzelgek
 s üvöltöni kezdek a félelmettől.

Költemény

(Nichita Stănescu-nak)

Nap mint nap bővül a címlistám, kiket kell elfelejtenem.
 Nap mint nap fogyatkozik a lakások száma,
 ahol tisztességes emberként látnak vendégül.
 Bezzeg, ha mérnök lennék,
 bezzeg, ha orvos lennék,
 bezzeg, ha könyvelő lennék...!
 Meginnék legalább még egy fél vodkát.

Az alkoholisták dala

Jaj, ti szegény, jaj, ti szegény szesztestvérek,
miért nincs senkinek egy jó szava hozzátok!
De leginkább, leginkább inkább reggel kéne,
amikor dőlingélve caplattok a fal mellett,
s néha térdre rogytok, mint ügyetlen
kisiskolás betűi buknak fel az irkában.

A Maga végtelen jóságában csak Isten
tolja a kocsmát közelebb hozzátok,
mert Ő könnyen megteheti, akár a gyerek,
ki a gyufásdobozt ujjával mozdítja el.
És az utca végére érve, a sarok mögül,
hol azelőtt semmi nem volt, zsupsz! a kocsmá
ugrik elétek, akár egy tréfás kisnyúl, s csak áll,
csak áll ott, csak áll.
Ekkor szemetekben kigyullad a szűzies fény,
és a nagy boldogságtól kiver benneteket a veríték.

Délig bevérzik a bíbortól a város.
Délig háromszor jön el az ősz, és
háromszor lesz tavasz,
s a vándormadarak háromszor
kelnek útra melegebb vidékre,
és onnan háromszor térnek vissza.
Ti közben a kocsmában fecsegtok,
vég nélkül fecsegtok az életről. Az életről,
csak úgy, és még az ifjú alkoholisták is
beleszólnak mély felelősségtudattal a beszélgetésbe,
és ha megakadnak vagy dadognak
az nem azért van, mert hallatlan eszméket
akarnak közölni, hanem
mert már ilyen fiatalon fölöttébb
szívhez szóló tennivalókról nyilatkoznak.

De Isten ennél is tovább megy
a Maga végtelen jóságában.
Hirtelen lyukat üt ujjával a Mennycsatorna
falába.
És odahívja az alkoholistákat,
kukucskáljanak csak át azon.
(Ó, ki hallott még ehhez fogható boldogságról az életében!)
S ha a remegésük miatt csupán apró
füves rétet képesek látni,
még ez is fölülmúl minden képzeletet.

Aztán egyikük feláll és
 tétován belerondít a hangulatba:
 „Oly hamar, oly hamar száll le az este,
 mikor közülünk mindenki megpihen és megbékél
 majd mindörökre!”
 Akkor egyenként felállnak az asztaltól,
 zsebkendőjükkel megtörlik nedves szájukat,
 és szégyellik magukat nagyon, nagyon.

Hideg

A képzelet tornácán olyan hideg van,
 hogy ha meglőnének egy hattyút
 egy vénember is sokáig ellakna a sebben.
 A képzelet tornácán olyan hideg van,
 hogy csak a szomszédok állnak derékig
 fűrészpörben és dalolnak,
 hogy csak a szomszédok – a zöldellő lángnyelvek.

Költemény

Nézd, ha verset írok,
 nem vagyok hasztalan, mellőzhető ember.
 Ha verset írok, nem vagyok gyámoltalan.
 Érzem, hogy alám kúszik egy kerekes-szék,
 s egyszerre enyém lesz a nikkelfehér
 négykerekű
 fogyatékoskocsi.

Tiszta ünneplőben üldögélek ilyenkor,
 ölemben a nagy csokor virág,
 meg egy vidám képű moncsiesi,
 s roppant büszkén elindulok a sarki templom
 bejárata felé.
 Az úton sokan jönnek szembe velem.
 Üdvözlétükbe szájalom vegyül.
 – Van az életnek napos oldala is – vetem oda.
 Imádkozzatok!

Költemény

Másnapos voltam és roppant szomorú.
 Ilyenkor üvegbaba-törékeny az ember,
 átlátszó, akár az akvárium,
 melyben lelke nyomorult aranyhalként úszkál.
 Kővé dermedt a levegő,
 s ha ilyenkor indulsz be, a hirtelenségtől
 kezed is eltörhet,
 lábad is eltörhet,
 s koponyád ezer szilánkra hullhat szét.
 Cefetül szomorú voltam, hogy
 senki sem akarta megmondani, hová megyek,
 mit keresek a vonaton, így éjfél tájt.
 A kalauz rámförmedt,
 ha van jegyem, miért kell piszkálnom őt,
 hagyjam békén, a francba már velem,
 s ne nyaggassam ostoba kérdésekkel.
 Földereng bennem anyám mondása:
 „Fiam, mikor nem tudod, hogyan viselkedj,
 sandíts másokra, és kövesd őket!”
 Később kabátujjammal letöröltem az ablakot,
 s bámultam kifelé a semmibe.
 Az égbolt fényes volt és könyörtelen.
 A vonat vakító fehér
 tündöklő rét mellett haladt,
 messze mindenféle emberlakta helytől.
 A rét közepén egy asszony bandukolt
 a távoli domb felé.
 Kietlen domb felé ballagott, meg-megállt,
 s újra botladozni kezdett a hóban,
 lépdelt ide-oda kanyarogva.
 Fáj, hogy nem értem, mit keres
 a tündöklő hófehér réten,
 a hóban kanyarogva bandukolva
 a távoli kietlen domb felé,
 messze mindenféle emberlakta helytől!
 A kalauz vállon veregetett,
 beszéljen már halkabban, mondta.
 Akkor mindegyre keresgéltem a fejemben
 egy gondolatot, mely ki tudná tölteni
 az asszony koponyáját,
 hogy közös legyen az agyunk,
 mint két panellakás, közös konyhával.
 Akár a messzi, kietlen domb,
 túl a tündöklő réten, agyam is kietlen volt,

hol egyetlen magasztos vagy hasznos
 gondolatom sem születhetett.
 Ekkor az asszony megállt,
 a vonatot nézte, némán felém intett,
 tekintetében óvatos és fásult együttérzéssel:
 mit is keresnék én azon a vonaton, mely
 elakadt és valahogy kanyarogva halad
 a hófehér tündöklő rét mellett,
 messze mindenféle emberlakta helytől?
 És a kalauz vállon veregetett,
 beszéljen már halkabban, mondta.

Teremtéstörténet

És akkor lőn az este.
 És akkor lőn a reggel is.
 De mindez régen történt.
 És csak egyetlen egyszer.

A tékozló fiú visszatérése (részlet)

VII
 (Látomás)

Itt lent a földi kocsmák csupán halvány árnyképei az örök égi kocsmának, melynek támfala a Mennysország falát támasztja. A kocsmában sárga falak, keskeny füstös ablakok és felfénylő párkányok világitanak, a tetőzet részben beszakadt, a fölmeredő gerendákon kerek és aranyló darázsészkek, kint az ablak alatt színes gazban üres üvegekkel teli ládák. A mennyezet közepéről lelóg egy sárga villanykörte, mely legyek árnyékával szórja be az asztalt, a virágmintás és csikkek-lyuggatta viaszos vászont és a csorba poharakat. A sarokban piciny kályha áll, s csupán a hideget sugarazza. Ami itt hatalmas, ott fent parányi, s akik ott isznak, mintha régi piciny ikonra festve innának. Út sincs a kocsmá előtt, csupán a mélység kútja, tele sok-sok acélgolyóval. Néha, akárcsak karácsonykor, csengettyűszó hallatszik, és lovas szekér baktat el

az ablak előtt. A szekéren óriáskeblű orosz asszonyok, kezükben kulacs, s éneklük, hogy „ablak alatt hajlik az orgona.” Mögöttük ökrösszekér, nagy halom almával s dióval, előtte két gyerek mint szőnyeget gurítja az utat, majd földobja a szekérrre, s így lassan távolodnak.

Ott az ember együtt piál azzal, akit elképzelt magának. Ott együtt piálnak az elképzelt személyek azokkal, akik őket maguknak elképzelték. Ott, aki éjjel álmodik, reggel együtt iszogat azokkal, akiket álmában látott.

Együtt piál ott Baudelaire és Virgil Mazilescu, ott piál Petri György is Edgar Allan Poe-val, piál Firmin, a brit konzul és Malcolm Lowry, piál William Faulkner és Szergej Jeszenyin piál Marguerite Duras és Ady Endre piál Paul Verlaine és Hemingway piál Trauman Capote is Nichita Stănescuval piál Graham Green és Wiskey Priest, piál Scott Fitzgerald és Dick Diver, piál Tennessee Williams és Raymond Chandler, piál Dylan Thomas is Mariana Marinnal, és piál Bacovia is James Joyce-szal, piál Raszkolnyikov, Mikolka és Marmeladov s még sokan mások a kiválasztottak közül, akik agyon itták magukat a koponyánkban. S hogy az Idők Végezetéig piálhassanak, csupán nekik maradt épségben a szájuk és a tarkójuk, és a tarkóhoz tartozó két kezük. Ami testükből megmaradt aranyporrá szublimált, ami ha mozogni kezd olyan, mint alkonyatkor úszók fel-felbukkanó feje a porban. Ha felülről nézed őket, az asztalnál ülnek, s ha megpróbálsz le-rajzolni a látványt, ezernyi ferde kusza vonalkát látsz, akárcsak az elsős gyerekek füzetében, ezernyi száraz gallyat magas, kiszáradt fatörzsön. De ők, ott fenn, arról fecsegnek-e, amiről itt a kocsmában mi is beszélünk, vagy talán mi vagyunk, akik ismétljük azt, amiről ők odafent beszélnek? Szerintem, mi mindannyian egyszerre s ugyanarról fecsegünk. Szerintem minket csupán egy üvegfal választ el egymástól, vastagsága mint a söröskorsó talpa. Amint beleütözköznek az üvegfalba, szavainkról leválik a hang és a jelentés. Mint az atléta, aki belép az öltözőbe, levetkőzik, és pucéron átlép a túlsó oldalra. Miután a szavak visszajönnek, polgári ruhát öltenek, belépnek a kocsmába és a koponyánkba, és vasárnapi hangulatban újra megtelik velük a szánk. Így az élők és holtak között végtelenül ismétlődnek ugyanazok az igék. Ki ne látott volna apró buborékokat a vodkás üvegek falán? Kik ők? Két világ közé szorult buborék-szavak.

Na, és mi van a boldogsággal? Az akkor következik el, amikor mind az ablakhoz lépnek, és a poharat szemük elé tartva a Földön hazáig látnak, és látják Istent is, amint elhalad méltósággal a magasban fölöttük, s mint hosszú lábú fehér golya lépked egyik kocsmá tetejéről a másikéra, egyik kocsmá kéményéről a másikéra. S lábain úgy fut fel a füst, mint a repkény a tájleírásokban.

Minden olyan szép

Fönn, ott a dombon, vörös dívány.
A vörös dívány körül száz meg száz sárga zászló lengedez.
Fölöttük sok-sok nagy madár sötét árnya kering némán.
Minden olyan szép, mintha már rég meghaltam volna.

A vörös dívány mellett kis deszkaasztal,
rajta fehér papírlap és egy kancsó kék virágokkal.
Egy nő hosszú zöld ruhában.
Ébenfa széken ül a deszkaasztal mellett.
Keze fehér és jéghideg.
Fehér és jéghideg kezével ír,
egy Mihai Eminescu-verset másol magának
nyomtatott betűkkel.
Minden olyan szép, mintha már rég meghaltam volna.

A túlsó dombon alszom a fűben, a szilvásban.
Fehér kispárnán pihen álomban elnyugodott fejem.
Késem és fejszém a párna alatt, s álomban
azt gyanítom magamról, talán megbolondultam.
Álmom szűrös drótból kerítést fon körém úgy,
hogy egyetlen állat vagy ember sem törhet rajta át.
Nincs helye se embernek, se állatnak
a másik ember vagy állat álmában,
ki a fűben, a szilvásban alszik.
Minden olyan szép, mintha már rég meghaltam volna.

Mindenben olyan szép minden.
A völgyben, a faluban a tárgyak
dőlingélnek és ringatóznak, akárha
valaki előtt tisztelegve.
Az út két szélén ezernyi apró madár
kusza és felhevült dalt csivitel.
Esteledik. Vörösen izzik a nap.
Valaki árnyéka csipketerítőként simul arcomra.
Minden olyan szép, mintha már rég meghaltam volna.

Rotterdam

„Jön a Zeppelin! Jön a hatalmas léghajó!” –
rikkancsok hada kiabálta az utcán.

„Jön a hatalmas léghajó! Jön a Zeppelin!” –
gyerek és bérkocsis kiabálta az utcán.

És mindannyian felöltöttük ünneplónket
és a tengerpartra rohantunk léghajót várni
tavaszi szívvel.

S már otthonról virágba borult lélekkel
indultunk el.

Már otthonról úgy indultunk, csodát fogunk látni.

De a Zeppelin éjszaka érkezett, vaksötétben,
s a hajnalban úgy horgonyzott fent a ritka levegőben,
mint hullámok fölé dermedt viharfelhő, melyből egy hang,
törékeny és idegen női hang ereszkedett alá
s a szürke homokdűnéből is a törékeny és idegen női hang.

Díszőrségünk tisztelgett és katonazenekarunk
eljátszotta az indulót.

De a Zeppelinből senki sem
mutatkozott üdvözölni minket,
átvenni a virágjainkat, vagy legalább
felénk lobogtatni a zsebkendőjét.

S most elmondom a színtiszta igazat:
a Zeppelin gyomrából ezernyi kötél lógott
a tengerbe, ezernyi vastag hajókötél.
És napkeltekor dobpergés hallatszott,
a női hang is elhalt,
majd a Zeppelin lassan emelkedni kezdett.

S most elmondom a színtiszta igazat:
a kötelek végén egy tengeri teknős csüngött,
a teknős fölött a kötél áthatolt egy hal testén,
a hal fölött a kötél áthatolt egy vitorláshajón,
a vitorláshajó fölött a kötél áthatolt egy teherszállító hajón,
a teherszállító hajó fölé folszögeztek egy villamost,
e fölé egy hintót,
majd a kötél áthatolt egy lovon,
a ló fölött egy kicsiny szatócsbolt állt,
benne szürke kis kereskedők
olcsó áruikkal kereskedtek,
a szatócsbolt fölött egy rendőrőrs állt,

s minden rendőr fölött egy kerékpár lebegett,
nyergében egy-egy hosszú ruhás hölgy,
fejük fölött egy-egy vörös esernyő,
s az esernyőre rátűzve egy-egy úriember,
egy-egy tiszteletreméltó polgár, és
a Zeppelin gyomra alatt a kötél áthatolt egy
szürke kalapon.

S mindez ezerrel megszorozva,
akár ezernyiszemes színes gyöngyfűzér.
Esküszöm, hogy a saját szememmel láttam!

Most figyelmeztetni jöttem önöket:
kihasználva az alkalmat, hogy bárki beléphet
egy-egy régi fényképbe,
s hogy bárki bármikor kiléphet
egy-egy régi fényképből,
és kihasználva az alkalmat, hogy itt vagyunk
és a versről beszélgetünk
és nem nézünk ki az ablakon,
hogy mind, akik a Zeppelin gyomrának foglyai voltak
épp most ereszkednek le az utcára ezernyi kötélén,
hogy megalapítsák
a bennünk megszülető várost.

Zalán Tibor és Farkas Jenő fordításai

LYRA HUNGARICA

János Csáky 1983